

СХВАЛЕНО

комісією з питань інноваційної діяльності
та дослідно-експериментальної роботи
з проблем виховання, розвитку дітей та
учнівської молоді
у загальноосвітніх навчальних закладах
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України

протокол № _____ від _____

Звіт

про завершення I (організаційно- підготовчого) етапу
експерименту всеукраїнського рівня за темою
«Допрофільна підготовка і профільне навчання
в освітній системі «гімназія-ліцей»
на базі гімназії № 136 м. Києва»
за вересень 2018 року – квітень 2019 року

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 року № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2017 року № 994), наказу Міністерства освіти і науки України від 01 серпня 2018 року № 836 «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Допрофільна підготовка і профільне навчання в освітній системі «гімназія - ліцей» на базі гімназії № 136 м. Києва» завданнями I (організаційно-підготовчого) етапу експерименту всеукраїнського рівня визначено:

провести аналіз науково-методичної літератури на предмет визначення стану дослідження проблеми допрофільної підготовки і профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей» в педагогічній теорії;

провести педагогічні ради, масові наукові заходи для вчителів з проблеми дослідження;

визначити критерії, розробити інструментарій та провести діагностування готовності вчителів до участі в експерименті всеукраїнського рівня;

створити творчі групи педагогів, які братимуть участь у здійсненні експерименту всеукраїнського рівня;

організувати діяльність Науково-методичної ради експерименту всеукраїнського рівня;

налагодити співпрацю педагогічного колективу з науковими установами, які надаватимуть науково-методичну допомогу в здійсненні експерименту всеукраїнського рівня;

підбити підсумки I (організаційно-підготовчого) етапу експерименту всеукраїнського рівня.

У ході здійснення I (організаційно-підготовчого) етапу експерименту всеукраїнського рівня за темою «Допрофільна підготовка і профільне навчання в освітній системі «гімназія-ліцей» на базі гімназії № 136 м. Києва» (вересень 2018 року – квітень 2019 року) виконано всі завдання, передбачені його програмою.

Відповідно до програми I (організаційно-підготовчого) етапу експерименту всеукраїнського рівня до участі залучено всіх указаних у заявці учасників дослідження, забезпечено інформаційну підтримку проведення експерименту всеукраїнського рівня на сайті гімназії, створено електронний банк джерел нормативно-правового, теоретико-методичного і прикладного змісту з проблеми дослідження, узгоджено співпрацю з психологом гімназії з метою підтримки експерименту всеукраїнського рівня.

Упродовж звітнього періоду учителями гімназії було опрацьовано наукові та науково-методичні джерела з педагогіки та психології задля визначення стану дослідження проблеми допрофільної підготовки та профільного навчання.

Загальним теоретичним питанням профілізації навчального процесу у старших класах присвячено праці Г.О. Балла, Н.М. Бібік, О.І. Бугайова, М.І. Бурди, М.П. Гузика, І.П. Жерносека, І.А. Зязюна, В.І. Кизенка, О.К. Корсакової, В.М. Мадзігона, Н.Г. Ничкало, О.Я. Савченко, А.П. Самодрин, Н.І. Шиян, Є.М. Павлютенко. У ближньому зарубіжжі наукові дослідження у цій галузі також привертають увагу багатьох учених, зокрема таких, як: Г.М. Бунтовська, Н.Г. Огурцов, Л.М. Рожина, Н.О. Циркун (Білорусія), Х.Й. Лійметс, І.Е. Унт (Естонія).

Проблемі професійного навчання учнів присвячені роботи відомих педагогів та психологів: Г.І. Ажикіна, С.Я. Батишева, І.П. Белєхова, А.А. Вайсбурга, І.А. Виниченка, А.І. Дьоміна, Д.П. Захаревича, В.Д. Златоустова, В.М. Казакевича, В.А. Кальнея, В.С. Капралової, А.П. Кондратюка, Б.І. Корнілова, Н.І. Кравцова, В.С. Ледньова, В.О. Лесникова, М.І. Махмутова, Д.І. Павлова, В.О. Полякова, В.Ф. Решетняка, Л.І. Сандігурського, Л.Г. Семущіної, В.А. Скакуна, М.М. Скаткіна, А.Є. Ставровського, П.І. Ставського, Б.М. Ступака, Д.О. Тхоржевського, Н.А. Шампова, А.С. Шведова, Н.Г. Ярошенка та ін. Але значні зміни, які відбуваються останнім часом в нашому суспільстві, зумовлюють необхідність пошуку нових шляхів розв'язання цих проблем та перевірки їх на відповідність вимогам життя.

Питанню допрофільної підготовки на сьогодні приділяється значна увага. У працях науковців розглядається предметний зміст, структура, шляхи допрофільної підготовки, а саме: Л.А. Липова визначила шляхи забезпечення принципу диференціації навчання у допрофільній підготовці учнів («...на допрофільному етапі цілі основної школи зводяться до формування загального, цілісного уявлення про світ, набуття досвіду діяльності, підготовки до свідомого і відповідального вибору шляхів життєвого і професійного самовизначення»); О.Р. Мельник виділила та охарактеризувала педагогічні засоби допрофільної підготовки учнів основної школи, О.М. Глушко запропоновано систему

психологічного супроводу за етапами професійного самовизначення учнів в рамках допрофільної підготовки, С.А. Сябро визначила та обґрунтувала основні функції курсів за вибором, М.Н. Гриневич дослідив процес організації допрофільної підготовки з математики, Ю.В. Малишева виділила та вивчила інформаційні, психологічні, діяльнісні аспекти допрофільної підготовки з математики, В.І. Олекса визначила дидактичні й методичні засади створення системи допрофільного навчання іноземної мови, окреслила основні функції елективних курсів, форми та методи оволодіння їх змістом, Т.К. Полонська визначила мету та завдання допрофільної підготовки з іноземних мов.

Аналіз наукової та науково-методичної літератури з проблеми дослідження дав змогу визначити його основні поняття. У Концепції профільного навчання (2013 р.) дається визначення поняття «допрофільна підготовка», а саме: це «компонент профільного навчання, який здійснюється в основній школі (8-9 класи) і покликаний повною мірою забезпечувати реалізацію інтересів, нахилів і здібностей учнів шляхом відповідних змін у завданнях, змісті й організації процесу навчання. Допрофільна підготовка забезпечує наступність між основною та старшою школою, закладає інформаційні та психолого-педагогічні основи для успішного профільного навчання учнів і створює передумови для життєвого і професійного самовизначення». Т.О. Деміна визначає допрофільну підготовку як «систему роботи освітнього закладу, яка забезпечує учням основної школи об'єктивний вибір попереднього самовизначення по відношенню до майбутньої діяльності». А.Ж. Жафяров пропонує розглядати допрофільну підготовку як «систему педагогічної, психологічної, інформаційної і організаційної підтримки учнів основної школи, яка сприяє їх самовизначенню після основної загальної школи».

У зазначеній вище Концепції пропонується також тлумачення поняття «профільне навчання»: це «вид диференціації й індивідуалізації навчання, що дає змогу за рахунок змін у структурі, змісті й організації освітнього процесу

повніше враховувати інтереси, нахили, і здібності учнів, їх можливості, створювати умови для навчання старшокласників відповідно до їхніх освітніх і професійних інтересів і намірів щодо соціального і професійного самовизначення». У «Енциклопедії освіти» профільне навчання пропонується розглядати як «вид диференційованого навчання, який передбачає врахування освітніх потреб, нахилів і здібностей старшокласників, створення умов їх професійного самовизначення».

Оскільки вченими не вироблено єдиного підходу до визначення понять «допрофільна підготовка» і «профільне навчання», на основі аналізу наукових джерел ми обрали такі визначення цих понять:

допрофільна підготовка – це психолого-педагогічна система підготовки учня, яка забезпечує наступність між підготовкою до вибору профілю навчання і власне профільним навчанням, спрямованого на самовизначення учня щодо вибору напрямку, профілю навчання у старшій школі;

профільне навчання – це система створення психолого-педагогічних умов для диференційованого навчання старшокласників з урахуванням їх індивідуальних нахилів і здібностей відповідно до результатів їх професійного самовизначення.

Успішному здійсненню аналізу наукової та науково-методичної літератури сприяли робочі наради представників педагогічного колективу гімназії № 136 м. Києва з науковим керівником експерименту всеукраїнського рівня, кандидатом педагогічних наук, доцентом Д.О. Пузіковим, науковими співробітниками ДНУ «Інституту модернізації змісту освіти», Інституту педагогіки НАПН України, членами Науково-методичної ради експерименту всеукраїнського рівня, що регулярно проводилися протягом звітного періоду.

До річного плану роботи гімназії № 136 м. Києва на 2018-2019 навчальний рік внесено наукові й методичні заходи, що стосуються реалізації програми експерименту всеукраїнського рівня.

Зміст і результати виконання завдань експерименту всеукраїнського рівня розглядалися впродовж звітнього періоду на засіданнях педагогічних рад.

У серпні 2018 року на педагогічній раді за темою «Вчителі важливі: підсумки та перспективи роботи» було окреслено основні завдання та шляхи реалізації I (організаційно-підготовчого) етапу експерименту всеукраїнського рівня. Педагогічний колектив ознайомлено з планом роботи в рамках реалізації I (організаційно-підготовчого) етапу експерименту всеукраїнського рівня.

На засіданнях методичних комісій опрацьовано нормативно-правову базу з проблеми експериментальної діяльності, а саме: закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про інноваційну діяльність», Концепцію розвитку інноваційного навчального закладу, Концепцію профільної освіти, Концепцію державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» тощо.

За планом другої педагогічної ради для вчителів гімназії було організовано науково-методичний семінар-практикум за участі наукових співробітників Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В.О. Сухомлинського НАПН України. Учителі ознайомилися з бібліотечним фондом, каталогами, уклали список літератури з означеної проблеми. Під час майстер-класу працівниками бібліотеки було продемонстровано, як правильно зробити анотацію до джерела та як правильно описати його бібліографічні дані. Кожен учитель в подальшому опрацював 8-10 джерел, серед яких обрав 3-4 найбільш значущі з теми дослідження і представив на обговорення в рамках другої частини педагогічної ради, яка проходила у формі педагогічних читань за темою «Теорія та практика наукових досліджень з питань допрофільної підготовки та профільного навчання» (06.12.2018 року). За результатами роботи з літературою кожним педагогом укладено інформаційну картку за матеріалами джерела, де вказано його проблематику, дано визначення поняттям, зроблено стислий опис. Таким чином сформовано інформаційний електронний банк з теми дослідження.

З метою удосконалення науково-методичної роботи в рамках третьої педагогічної ради за темою «Допрофільна підготовка та профільне навчання як база для формування компетентного учня» (11.03.2019 року) розглядалося методичне забезпечення досліджуваної проблеми. Діяльність адміністрації та керівників груп за результатами цієї педагогічної ради спрямовувалася на надання науково-методичних консультацій з проблеми експериментальної діяльності, максимальної реалізації творчого потенціалу педагогів; створення банку педагогічних ідей кожної творчої групи; обмін досвідом самоосвітньої діяльності педагогів.

Відповідно до плану роботи гімназії було організовано та проведено низку масових науково-методичних заходів щодо реалізації завдань дослідно-експериментальної роботи, а саме:

психолого-педагогічний тренінг (27.09.2018 року) під керівництвом О.О. Васильєва, старшого викладача кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Київського міського університету імені Бориса Грінченка, під час якого розглядалися поняття когерентності, самооцінки, самоосвіти, професійні цінності, стратегічна спрямованість, інформаційна насиченість, соціально-культурної активності, формалізованості. Педагоги, працюючи в групах та колективно, з'ясовували суть зазначених понять та складали інформаційні картки по кожному з них;

науково-практичний семінар (21.02.2019 року) «Допрофільна підготовка і профільне навчання здобувачів ЗЗСО в умовах реформування української школи» для директорів та їх заступників закладів освіти Дніпровського району м. Києва. Використовуючи інтерактивні форми роботи (мозковий штурм, інтерактивна презентація), проведено обговорення шляхів здійснення допрофільної підготовки учнів у 7-9 класах та профільного навчання в старшій школі. Директори поділилися проблемами, які виникають на шляху реалізації потреб сучасної школи, особливо гостро проходила дискусія щодо

недосконалості нормативно-правової бази щодо допрофільної підготовки та профільного навчання учнів закладів загальної середньої освіти;

для керівників методичних комісій та керівників творчих груп, педагогів гімназії проведено майстер-клас наукового керівника експерименту всеукраїнського рівня Д.О. Пузікова, кандидата педагогічних наук, доцента, докторанта Інституту педагогіки НАПН України за темою «Організація і методика конструювання курсів варіативного складника змісту загальної середньої освіти в умовах проведення експерименту всеукраїнського рівня» (25.02.2019 року).

Під час роботи педагогами обговорено шляхи реалізації варіативного складника змісту загальної середньої освіти для організації допрофільної підготовки та профільного навчання в закладах освіти району; форми та методи роботи при проведенні факультативів, спецкурсів, курсів за вибором за варіативними програмами; моніторинг результативності та ефективності допрофільної підготовки та профільного навчання.

Визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний), розроблено інструментарій (бланки анкетного опитування) для діагностування готовності вчителів до участі в експерименті всеукраїнського рівня.

Протягом жовтня 2018 року проведено психолого-педагогічне діагностування готовності педагогів до інноваційної діяльності (в якому взяли участь 37 педагогів, що становить 85% педагогічного складу). Психолого-педагогічне діагностування готовності педагогів до інноваційної діяльності показало, що колектив за стимулюючими чинниками виявив усі показники вищі за середнє значення, що свідчить про зацікавленість у діяльності даного типу та задоволення своїх особистісно-мотиваційних компонентів у даному колективі, оскільки жодне зі представлених запитань не отримало оцінку нижчу за середню. За підсумками методик (Показники оцінки готовності вчителя до інноваційної діяльності, автор О.Г. Козлова; Карта вивчення та оцінки рівня інноваційної культури педагогічного працівника за

Макагон Є.В.; Карта експертизи та оцінки вмінь творчої та дослідно-пошукової діяльності за Макагон Є.В.; Карта експертизи та оцінки професійної готовності вчителів до експериментальної роботи за Макагон Є.В.); Діагностична карта оцінки ефективності впровадження нових і передових технологій навчання, автор Т. Орлова), що визначали готовність до впровадження інновацій, отримано такі результати: високий рівень показали 12%; достатній рівень 80% респондентів; середній рівень – 8%.

Відповідно до отриманих результатів можна зробити висновок, що педагогічний колектив гімназії № 136 м. Києва має достатній рівень мотиваційної та діяльнісної сфери для успішного виконання своїх обов'язків. Високий рівень когнітивних компонентів дозволяє колективу підбирати та використовувати інноваційні засоби для досягнення окреслених задач у звичній сфері діяльності. Рівень готовності педагогів до інновацій на момент анкетування був вище середнього. Члени педагогічного колективу чітко усвідомлюють власні помилки, але разом з тим можуть і хочуть працювати далі, розвиватися і вдосконалюватися. Домінуючими чинниками, які сприятимуть професійному розвитку колективу, є створення позитивної атмосфери; системність у методичній роботі та можливість експериментувати з метою саморозвитку та самоудосконалення.

Варто відзначити, що найважливішими спонуками в діяльності є ті, які пов'язані з колективною роботою, спілкуванням, обміном інформацією та продуктивною атмосферою. Колектив усвідомлює інноваційні методи та мотиваційному рівні та здатен прийняти їх, необхідно проводити інформаційну роботу щодо змін, тренінги та майстер-класи, які допоможуть налаштувати педагогів до нової діяльності. Необхідно створити і представити колективу комплексну програму дій з чіткими означеннями обов'язків для кожного педагога, і звичайно, обумовити заохочення для педагогів.

В подальшому вважаємо за доцільне розробити комплексну програму з широким вибором індивідуальних завдань для кожного педагога, врахувати

психологічні особливості кожного та спрямувати подальшу діяльність на саморозвиток та самовдосконалення кожного педагогічного працівника закладу.

Розроблено положення про творчу групу, створено творчі групи педагогів, які братимуть участь у здійсненні експерименту всеукраїнського рівня, а саме:

«Моделювання програм варіативної складової допрофільної підготовки та профільного навчання» (кер. Барановська І.Є., вчитель математики, спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист);

«Інтеграція в освіті» (кер. Поспішна І.І., вчитель англійської мови, німецької мови, психолог, спеціаліст першої категорії);

«Партнерство в освіті» (кер. Шевчук І.В., вчитель географії, правознавства та економіки, лауреат конкурсу «Вчитель року 2019», спеціаліст вищої категорії).

Представники творчих груп досягли помітних результатів у виконанні завдання щодо аналізу науково-методичної літератури на предмет визначення стану дослідження проблеми допрофільної підготовки і профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей» в педагогічній теорії.

Ухвалено Положення про Науково-методичну раду експерименту всеукраїнського рівня.

Крім осіб, передбачених заявкою на проведення експерименту всеукраїнського рівня, до діяльності Науково-методичної ради експерименту всеукраїнського рівня залучено Л.А. Халіновську, кандидата філологічних наук, наукового співробітника Інституту української мови НАН України, В.П. Кутішенку, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Інституту людини Київського університету імені Б. Грінченка, Л.В. Баранівську, кандидата фізико-математичних наук, викладача кафедри математичних методів системного аналізу Інституту прикладного системного аналізу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. І.Сікорського».

Діяльність Науково-методичної ради експерименту всеукраїнського рівня здійснюється відповідно до затвердженого плану її роботи. Проведено три засідання Ради (15.11.2018 року, 21.01.2019 року, 04.03.2019 року).

Налагоджено співпрацю педагогічного колективу з науковими установами, які надаватимуть науково-методичну допомогу в здійсненні дослідно-експериментальної роботи, а саме: Інститутом педагогіки НАПН України, Інститутом української мови НАН України, Інститутом людини Київського університету імені Б. Грінченка, Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. І.Сікорського».

Звіт про завершення першого (організаційно-підготовчого) етапу експерименту всеукраїнського рівня за темою «Допрофільна підготовна і профільне навчання в освітній системі «гімназія-ліцей» (вересень 2018 р.–квітень 2019 р.) розглянуто й затверджено на засіданні Науково-методичної ради дослідно-експериментальної роботи (від 11 березня 2019 року, протокол № 3)

Виконання завдань першого (організаційно-підготовчого) етапу експерименту всеукраїнського рівня дає змогу розпочати здійснення завдань другого (концептуально-діагностичного) етапу (травень 2019 р. – квітень 2020 р.), які передбачені програмою дослідно-експериментальної роботи за темою «Допрофільна підготовка та профільне навчання в освітній системі «гімназія - ліцей», а саме:

розробити та обґрунтувати Концепцію допрофільної підготовки і профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей»;

визначити організаційно-методичні умови допрофільної підготовки і профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей»;

розробити та обґрунтувати модель допрофільної підготовки та профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей»;

розробити методику конструювання навчальних курсів, які забезпечуватимуть наскрізну допрофільну підготовку й профільне навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей»;

розробити та обґрунтувати критерії, методику та інструментарій оцінювання стану допрофільної підготовки та профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей»;

розробити навчально-методичні матеріали щодо підготовки педагогічних працівників до реалізації моделі допрофільної підготовки і профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей», методики конструювання навчальних курсів, які забезпечуватимуть наскрізну допрофільну підготовку й профільне навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей»;

здійснити теоретико-методичну підготовку педагогічних працівників до реалізації моделі допрофільної підготовки і профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей», методики конструювання навчальних курсів, які забезпечуватимуть наскрізну допрофільну підготовку й профільне навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей»;

провести оцінювання (контрольний зріз) стану допрофільної підготовки і профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія - ліцей»;

підбити підсумки другого (концептуально-діагностичного) етапу експерименту всеукраїнського рівня.

Науковий керівник

Д.О. Пузіков

Директор

Н.І. Головка

Координатор

І.Д. Кондратюк